

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بہرہ وری بخش کشاورزی

شہریار کیا

ڈیئر کمیٹہ بہرہ وری مرکز

تعریف بهره وری

استفاده بهتر از منابع موجود برای خلق ارزش در یک فعالیت اقتصادی است و حاصل ترکیب کارایی (به کارگیری روش درست انجام کار) و اثربخشی (انتخاب و انجام کار درست) می باشد. **بهره وری = کارآیی + اثربخشی**

تعریف بهره وری (سازمان بهره وری آسیایی)

بهره وری ارتباط بین مقدار ستانده (کالا و خدمات تولید شده) و مقدار نهاده (نیروی کار، مواد، ماشین آلات و انرژی) است که در

فرایند تولید استفاده می شود

$$\text{بهره وری} = \frac{\text{ستانده}}{\text{نهاده}}$$

هدف بهره وری = حداکثر کردن ستانده و حداقل کردن نهاده است

کارآیی: تولید یک محصول در پایین ترین هزینه و بالاترین کیفیت و فروش آن با قیمتی بالاتر از هزینه تولید آن با حفظ جنبه های رقابت پذیری

اثربخشی: به دست آوردن اهداف یا پیامدهای مطلوب توسط تولید کننده - رضایت مشتریان از محصول یا خدمت منجر به کسب

درآمد بالاتر، تکرار سفارش محصول یا خدمت، بازگشت سریع سرمایه، فراهم کردن وجهه بهتر برای تولید کننده

شاخص بهره وری: شاخص هایی که استفاده کارا و اثربخش دستگاههای اجرایی و واحدهای اقتصادی از عوامل تولید (نیروی کار،

سرمایه فیزیکی، کالا و خدمات واسطه ای) و ترکیب بهینه این عوامل را نشان می دهد

عوامل بهبود یا ارتقای بهره وری

- ۱- متمرکز بر محصول: هدف اقدام؛ ارتقای بهره وری، بهبود کیفیت و پاسخگویی محصول به تقاضای مشتری
- ۲- متمرکز بر فرایند: هدف اقدام؛ برنامه ریزی، طراحی، تولید و انتقال کارآمدتر و اثربخش تر کالا و خدمات
- ۳- متمرکز بر مردم: هدف اقدام؛ افزایش کارآیی و اثربخشی نیروی کار
- ۴- متمرکز بر سیاستگذاری: هدف اقدام؛ بهبود محیط کلی تولید و مصرف کالا و خدمات

وضعیت بهره وری در اقتصاد ایران

- ❑ رشد اقتصادی از حاصل جمع رشد مقدار منابع تولید (شامل نیروی کار و سرمایه) به علاوه رشد بهره وری عوامل کل به دست می آید
- ❑ رشد اقتصادی کشورهای عضو سازمان بهره وری آسیایی (APO) بین سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ حدوداً ۴ واحد درصد
- ❑ رشد بهره وری کل عوامل تولید ۱/۷ واحد درصد
- ❑ سهم بهره وری از رشد اقتصادی ۴۲ درصد
- ❑ متوسط رشد اقتصادی ایران در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ حدود ۲/۳ واحد درصد
- ❑ سهم بهره وری از رشد اقتصادی ایران حدود ۷ درصد

چالش های بهره وری در اقتصاد ایران

- پایین بودن کارایی بازار کار و بازار کالا
- توسعه نیافتگی بازار سرمایه
- قدیمی بودن شیوه های مدیریت کسب و کارها
- محدودیت دامنه و عمق زنجیره های تامین کالا و خدمات
- کیفیت نامناسب محیط نهادی و سیاست های ناپایدار اقتصادی

ظرفیت های بالقوه رشد بهره وری

- تنوع اقتصادی و اندازه بازار داخلی
- سطح تحصیلات عالی علمی
- نسبت شهرنشینی و طبقه مصرف کننده در حال رشد
- وجود فرهنگ کارآفرینی ریشه دار به ویژه در کسب و کارهای دانشی و خلاق
- موقعیت جغرافیایی راهبردی و بازار گسترده منطقه ای

اهمیت رشد بهره‌وری در اقتصاد کشور

- محدودیت‌های منابع طبیعی و تغییرات اقلیمی
- مجموع شرایط نامساعد حاکم بر درون واحدهای اقتصادی و محیط اقتصادی پیرامون آنها
- ضعف رقابت‌پذیری بنگاه‌های اقتصادی
- ظرفیت تولید بلا استفاده قابل توجه در صنایع مختلف کشور

بهره‌وری در قانون برنامه ششم توسعه

بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه

دستگاههای اجرائی و نیروهای مسلح مکلفند برای محور قرار دادن رشد بهره‌وری در اقتصاد، ضمن اجرائی نمودن چرخه مدیریت بهره‌وری در مجموعه خود، تمهیدات لازم را برای عملیاتی نمودن این چرخه در واحدهای تحت تولیت خود با هماهنگی سازمان ملی بهره‌وری ایران فراهم نموده و گزارش سالانه آن را به سازمان ملی بهره‌وری ایران ارائه نمایند. دستگاههای اجرائی مکلفند در شش ماه نخست اجرای قانون برنامه، برنامه‌های عملیاتی خود برای ارتقای بهره‌وری از طریق تسهیل و تشویق فعالیت‌های غیردولتی در حوزه‌های مربوطه را به تأیید سازمان ملی بهره‌وری رسانده و این سازمان نیز حداکثر ظرف مدت یکسال مجموعه اقدامات مذکور را به تصویب هیأت‌وزیران برساند.

- دستگاههای اجرایی با اجرای این چرخه، اهداف بهره وری بخشهای اقتصادی مندرج در جدول (۲) ماده (۳) قانون برنامه ششم توسعه را محقق نمایند
- دستگاههای اجرایی کشور باید راهبردها، سیاستها و برنامه های اجرایی اعم از فعالیتهای هزینه ای و طرحهای تملک دارایی های سرمایه ای خود را برای دستیابی به اهداف بهره وری در هر یک از بخشهای اقتصادی را مشخص سازند
- سازمان ملی بهره وری ایران به عنوان دستگاه فرابخشی متولی برنامه ریزی، سیاست گذاری، راهبری، پایش و اندازه گیری بهره وری در کشور و در اجرای مواد ۳ و ۵ قانون برنامه ششم توسعه، با تشکیل کارگروه فرابخشی بهره وری، هماهنگی لازم بین دستگاههای مختلف اجرایی در تحقق اهداف بهره وری ایجاد نماید

بسم تعالی

روسای محترم دستگاه‌های اجرایی

موضوع: ابلاغ راهنمای اجرایی بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم

<http://www.nipo.gov.ir>

با سلام و احترام؛

به منظور تسهیل و تسریع در اجرای بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه و نیز اقدامات اجرایی برنامه نهم از برنامه جامع اصلاح نظام اداری (دوره دوم) با موضوع تحقق سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی کشور (موضوع جدول ۲ ماده ۳ قانون برنامه ششم توسعه) سازمان ملی بهره‌وری ایران مبادرت به تدوین **راهنمای اجرایی** به شرح پیوست (۱) نموده است که مراتب جهت هماهنگی و اقدام لازم ابلاغ می‌گردد.

انتظار می‌رود وزراء و روسای محترم دستگاه‌های اجرایی اصلی، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی لازم را براساس «جدول توزیع مسئولیت‌ها» و «برنامه زمان‌بندی فعالیت‌های اجرایی» (پیوست‌های ۲ و ۳) در دستگاه اصلی و سازمان‌های وابسته معمول و ترتیبی اتخاذ نمایند که مسولان امر ضمن هماهنگی‌های لازم گزارش اقدامات انجام شده را به سازمان ملی بهره‌وری ایران ارسال نمایند.

ضرورت دارد با توجه پیش از پیش به مقوله بهره‌وری برای تحقق رشد اقتصادی و ارائه خدمات بهتر و کم هزینه‌تر به مردم، نسبت به فعال نمودن حوزه متولی بهره‌وری (کمیته بهره‌وری) دستگاه مطابق با نظام نامه متولیان بهره‌وری و شناسایی و توانمندسازی متخصصان حوزه‌های مرتبط با بهره‌وری از میان مدیران و کارشناسان صاحب‌نظر و علاقه‌مند دستگاه و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشاوره کشور در حوزه مدیریت و بهره‌وری با هماهنگی سازمان ملی بهره‌وری ایران اقدام شود.

بدیهی است برنامه‌های اجرایی و فعالیت دستگاه برای ارتقای بهره‌وری یکی از شاخص‌های مهم ارزیابی عملکرد آن دستگاه بوده و نتایج آن در ارزیابی عملکرد سالانه درج‌شماره شهید رجایی نیز ارائه خواهد گردید.

جمشید انصاری

ابلاغ راهنمای اجرایی بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه کشور

براساس بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه کشور، راهنمای اجرایی بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه در مهرماه ۱۳۹۷ توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران تدوین و در آبان ماه ۱۳۹۷ از سوی رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شد. در این راهنما ضمن تشریح تکالیف قانونی، تبیین مدل مفهومی و اجرایی چرخه مدیریت بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی و نحوه استقرار این چرخه در ۱۰ گام ارائه شد. معرفی مدل چند سطحی عوامل موثر بر بهره‌وری و رقابت پذیری، انطباق با دستورالعمل تهیه برنامه‌های اجرایی برنامه ششم توسعه و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های کارشناسی درون دستگاه‌های اجرایی از مهمترین ویژگی‌های این راهنمای اجرایی است.

مدل چهار سطحی شناسایی عوامل بهره‌وری

- ۱- عوامل درون واحد اقتصادی (کیفیت حکمرانی شرکتی و مدیریت و عملیات واحدهای اقتصادی)
- ۲- عوامل پیش برنده و بازدارنده سطح اقتصاد خرد (سیاست‌ها، اقدامات و خدمات عمومی دستگاه اجرایی بخشی)
- ۳- عوامل پیش برنده و بازدارنده سطح اقتصاد کلان (سیاست‌ها، اقدامات و خدمات عمومی دستگاه‌های فرابخشی)
- ۴- عوامل ناشی از مواهب و مخاطرات محیطی (برون‌زا، طبیعی، سیاسی یا اجتماعی-ارزش اقتصادی یا هزینه اقتصادی ناشی از آنها وابسته به اقدامات سه سطح دیگر)

چرخه مدیریت بهره‌وری

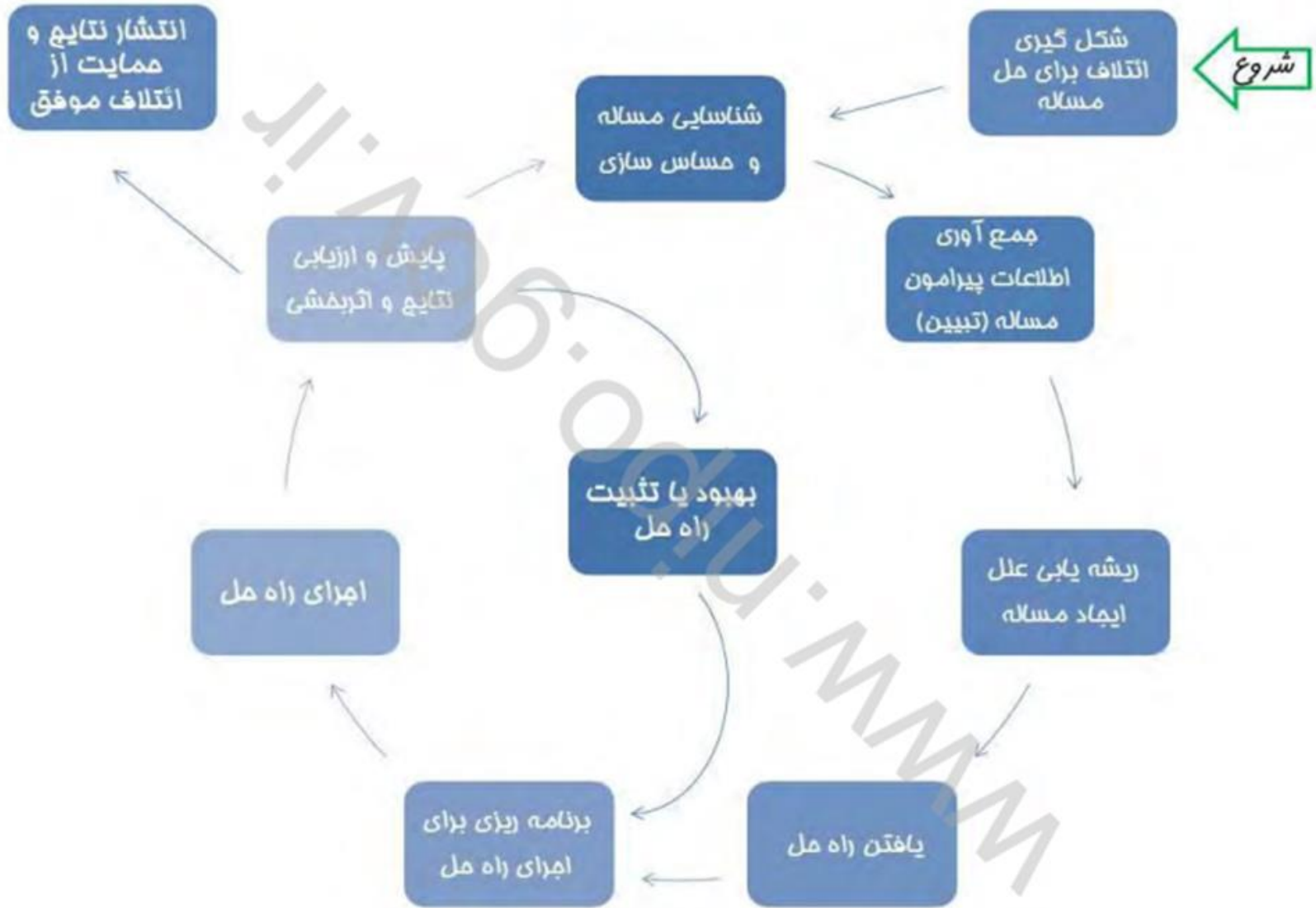
مجموعه‌ای یکپارچه از فعالیت‌های نظام‌مند برنامه‌ریزی، اجرا، اندازه‌گیری، تحلیل و بهبود که بصورت تکرار شونده و مستمر در یک دوره زمانی بلند مدت انجام می‌شود و هدف آن ارتقای بهره‌وری در سطوح مختلف اقتصادی می‌باشد

مرحله اول: شناسایی یک مساله و شکل‌گیری ائتلاف پیرامون حل آن، شناسایی ابعاد مساله با گردآوری شواهد و قرائن و مشخص کردن علل بروز آن

□ **مرحله دوم:** پیشنهاد راهکارهایی برای برطرف ساختن علل بروز مسئله و اولویت‌بندی آن

□ **مرحله سوم:** اجرای این راهکارها به صورت آزمایشی

□ **مرحله چهارم:** پایش نتایج اقدامات و اثربخشی آنها

استقرار چرخه مدیریت بهره وری در دستگاههای اجرایی کشور

۱- **دستگاههای مسئول:** دستگاههای و متولی فعالیتهای فردی نسبت به تحقق اهداف بهره وری مندرج در ماده ۳ قانون برنامه ششم توسعه و انجام گام های ۱۰ گانه چرخه بهره وری (مثال: وزارت جهاد کشاورزی مسئول تحقق اهداف بهره وری بخش کشاورزی و زیر بخشهای مرتبط)

۲- **دستگاههای همکار:** تامین کننده کالاها و خدمات مورد نیاز فعالان اقتصادی در سایر بخشهای اقتصادی (مثال: وزارت نیرو به عنوان تامین کننده آب و برق مورد نیاز فعالیتهای کشاورزی دستگاه همکار وزارت جهاد کشاورزی)

۳- **دستگاههای فرابخشی:** دستگاههای تنظیم کننده یا اعمال کننده قوانین و مقررات، مسئول برنامه ریزی و سیاستگذاری کلان و یا انجام دهنده نظارتهای رسمی و ارائه دهنده خدمات عمومی مورد نیاز بخشهای اقتصادی (مانند سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی ج.ا.ا، سازمان اداری و استخدامی کشور)

گامهای اصلی اجرای چرخه مدیریت بهره وری

۱- تشکیل ارکان اجرای بند «الف» ماده ۵ شامل تشکیل کارگروه فرابخشی بهره وری، تشکیل کمیته های بهره وری در دستگاههای اجرایی مسئول در سطح مدیران موظف و تشکیل کارگروه کارشناسی بهره وری با عضویت افراد صاحب نظر دستگاهی و خارج از دستگاه

۲- تهیه گزارش عملکرد کلیه اقدامات انجام گرفته در طول برنامه پنجم و سال اول برنامه ششم توسعه برای دستیابی به اهداف بهره وری در برنامه های توسعه کشور

۳- بازبینی و تعیین اهداف بهره وری و مسئولیت کلیه دستگاههای اجرایی متولی بهره وری بخش / زیربخش، در قانون برنامه ششم توسعه

۴- انتخاب رشته فعالیتهای اولویت دار

۵- تعریف و تبیین مسائل اصلی و عوامل بهره‌وری واحدهای اقتصادی در رشته‌های فعالیتهای منتخب در گام ۴

۶- تعریف راهبردها، سیاستها و اقدامات اساسی (تدوین راه حل)

۷- برنامه ریزی برای اجرای اقدامات اساسی (برنامه ریزی برای اجرای راه حل)

۸- اجرای برنامه‌ها (اجرای راه حل)

۹- ارزیابی نتایج و اثربخشی برنامه‌ها

۱۰- بازنگری و/یا تثبیت برنامه‌ها

اهداف کمی رشد سالانه بهره وری در بخش های مختلف اقتصادی (جدول ۲ ماده ۳ قانون برنامه ششم توسعه کشور)

بخش اقتصادی	متوسط رشد سالانه ارزش افزوده (درصد)	متوسط رشد سالانه بهره وری کل عوامل تولید (درصد)	سهم بهره وری از رشد ارزش افزوده (درصد)	دستگاه اجرایی مسئول تحقق اهداف بهره وری
کشاورزی	۸	۲/۳	۴۰	جهاد کشاورزی
نفت	۷	۸/۱	۲۶	نفت
معدن	۸/۸	۴/۲	۲۷	صنعت، معدن و تجارت
صنعت	۳/۹	۲	۲۲	صنعت، معدن و تجارت
آب و برق و گاز	۹	۲	۲۲	نفت و نیرو
ساختمان	۵/۷	۸/۲	۳۷	راه و شهرسازی
حمل و نقل و انبارداری	۳/۸	۱/۲	۲۵	راه و شهرسازی
ارتباطات	۴/۱۹	۵/۶	۳۴	ارتباطات و فناوری اطلاعات
سایر خدمات	۸/۵	۸/۰	۱۴	-
میانگین کل اقتصاد	۸	۸/۲	۳۵	کلیه دستگاههای اجرایی

بند(و) تبصره (۱۸) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

به منظور ارتقای بهره‌وری در دستگاه‌های اجرائی و دستیابی به اهداف و انجام برنامه‌های پیش‌بینی‌شده در مواد (۳) و (۵) قانون برنامه ششم توسعه:

دستگاه‌های اجرائی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری موظفند تا پایان خردادماه سال ۱۴۰۱ برنامه‌های عملیاتی خود برای استقرار چرخه مدیریت و ارتقای شاخصهای بهره‌وری در ستاد و واحدهای تابعه خود را به سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان ذی‌ربط وابسته به سازمان اداری و استخدامی کشور ارائه و یا تکمیل کنند. دستگاه‌های اجرائی مکلفند در موافقتنامه‌های متبادله با سازمان برنامه و بودجه کشور، اعتبارات لازم به این موضوع را در برنامه‌ای با عنوان «ارتقای بهره‌وری» پیش‌بینی نمایند. تخصیص اعتبار سه‌ماهه این برنامه منوط به ارسال گزارش عملکرد از سوی دستگاه‌ها به سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان ذی‌ربط وابسته به سازمان اداری و استخدامی کشور و تأیید عملکرد از سوی سازمان اخیرالذکر است.

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور
تصویب نام هیئت وزیران

بسمه تعالی
"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت جهاد کشاورزی - وزارت آموزش و پرورش - وزارت امور اقتصادی و دارایی
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات - وزارت راه و شهرسازی - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - وزارت نفت
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزارت صنعت، معدن و تجارت - وزارت ورزش و جوانان
وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
سازمان اداری و استخدامی کشور - سازمان برنامه و بودجه کشور
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۱/۱۲/۲۵ به پیشنهاد مشترک سازمان اداری و استخدامی کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور و به استناد بند (و) تبصره (۱۸) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، آیین نامه اجرایی بند یادشده را به شرح زیر تصویب کرد:

آیین نامه اجرایی بند (و) تبصره (۱۸) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور

ماده ۱- در این آیین نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

- ۱- قانون برنامه: قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۹۵-
- ۲- قانون: قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور.
- ۳- سازمان: سازمان ملی بهره‌وری ایران.
- ۴- دستگاه اصلی: دستگاه‌های موضوع بند (۳) ماده (۱) آیین نامه اجرایی بند (الف) تبصره (۱۹) ماده واحده قانون موضوع تصویب نامه شماره ۱۵۴۹۲/ت/۵۹۷۴۸-هـ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۴.
- ۵- دستگاه متولی بخش: دستگاه‌های به شرح جدول پیوست این آیین نامه که به مهر دفتر هیئت دولت تأیید شده است.
- ۶- دستگاه تابع: دستگاه‌های موضوع بند (۴) ماده (۱) آیین نامه اجرایی بند (الف) تبصره (۱۹) ماده واحده قانون موضوع تصویب نامه شماره ۱۵۴۹۲/ت/۵۹۷۴۸-هـ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۴.
- ۷- موافقت نامه: سند موضوع بند (۸) ماده (۱) آیین نامه اجرایی بند (الف) تبصره (۱۹) ماده واحده قانون موضوع تصویب نامه شماره ۱۵۴۹۲/ت/۵۹۷۴۸-هـ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۴.

آیین نامه اجرائی بند(و) تبصره (۱۸) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور به پیشنهاد سازمان های اداری و استخدامی کشور و برنامه و بودجه کشور با تصویب هیأت وزیران

ماده ۲- تشکیل کمیته بهره وری در تمام دستگاه های اصلی، متولی و تابع و ارسال احکام اعضای کمیته بهره وری به امضای بالاترین مقاوم دستگاه به سازمان ملی بهره وری ایران

ماده ۳- بازنگری در سیاست های ارتقای بهره وری بخش مربوطه مطابق با راهنمای اجرایی در صورت نیاز و ارائه آن به سازمان

ماده ۴- پیش بینی برنامه های ارتقای بهره وری مطابق با راهنمای اجرایی و با اولویت برنامه های دانش بنیان، اشتغال آفرین و نوآوری بهره ور در موافقت نامه های پیشنهادی خود به سازمان برنامه و بودجه کشور توسط دستگاه اصلی و تابع

ماده ۵- تدوین برنامه ارتقای بهره‌وری با رویکرد آمایش سرزمین مصوب و با اولویت برنامه‌های دانش بنیان، اشتغال آفرین و نوآوری بهره‌ور و با هماهنگی دستگاه اصلی مربوط و پیش بینی در موافقت نامه های متبادله با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان توسط دستگاه‌های اجرایی استانی

ماده ۶- پیش بینی اعتبارات لازم دستگاه‌های اصلی، تابع و استانی حداکثر تا ۳ درصد از اعتبارات هزینه‌ای ابلاغی در برنامه‌های ارتقای بهره‌وری

ماده ۷- تخصیص اعتبارات برنامه ارتقای بهره‌وری منوط به تایید پیشرفت اجرای برنامه های عملیاتی ارتقای بهره‌وری دستگاه های اجرایی توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران و واحدهای ذی ربط سازمان برنامه و بودجه و سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان

ماده ۸- برگزاری دوره های آموزشی و توجیهی لازم برای کاربست دقیق راهنمای اجرایی و دستورالعمل های تکمیلی در قالب سرفصل های مصوب آموزش کارکنان دولت توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران و با هماهنگی سازمان اداری و استخدامی کشور

ماده ۱۵- تدوین محورهای ارزیابی شاخص های جشنواره شهید رجایی سال ۱۴۰۲ براساس سطح استقرار چرخه بهره‌وری و پیشرفت برنامه های ارتقای بهره‌وری در سال ۱۴۰۱ توسط سازمان اداری و استخدامی کشور

ماده ۱۶- تدوین کارنامه بهره‌وری دستگاه‌های اصلی و ارسال گزارش به هیات وزیران و کمیسیون های برنامه و بودجه و محاسبات و جهش رونق تولید و نظارت بر اصل ۴۴ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی

تصویب سند ارتقای بهره وری بخش کشاورزی توسط هیات وزیران

سند ارتقای بهره وری بخش کشاورزی

دفتر هیئت دولت

www.npo.gov.ir

افزایش بهره وری
مطالبه ملی
وظیفه همگانی

شماره ۴۱۸۹۸ / ۵۵۸۹۲۴ هـ

تاریخ ۱۴۰۰ / ۴ / ۱۹

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت جهاد کشاورزی - سازمان اداری و استخدامی کشور

سازمان ملی بهره وری ایران

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۰/۴/۹ به پیشنهاد مشترک وزارت جهاد کشاورزی و سازمان اداری و استخدامی کشور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای بند (الف) ماده (۵) و تحقق اهداف جدول شماره (۲) ماده (۳) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۹۵ - تصویب کرد:

- ۱- سند ارتقای بهره وری بخش کشاورزی به شرح پیوست که تأیید شده به مهر دفتر هیئت دولت می باشد، تعیین می شود.
- ۲- وزارت جهاد کشاورزی موظف است گزارش پیشرفت اقدامات و برنامه های مندرج در این سند را در مقاطع زمانی شش ماهه تهیه و به سازمان ملی بهره وری ایران ارایه نماید.
- ۳- سازمان اداری و استخدامی کشور و سازمان ملی بهره وری ایران مکلفند گزارش تجمیعی اقدامات صورت گرفته برای این سند را به صورت سالانه به هیئت وزیران ارسال نمایند.
- ۴- این سند پس از ابلاغ و اجرای آزمایشی به مدت یکسال، با پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی و تأیید سازمان ملی بهره وری ایران قابل بازنگری خواهد بود.

اسحاق جهانگیری

معاون اول رئیس جمهور

مسائل اساس بهره وری در بخش کشاورزی

- ظرفیت خالی تولید در بخش کشاورزی
- اثربخشی پایین سیاستها و برنامه های توسعه بخش کشاورزی
- راندمان پایین تولید محصولات کشاورزی
- ظرفیت بلااستفاده نهاده های کشاورزی
- کمبود تولید محصولات کشاورزی
- ناکارآمدی زنجیره های ارزش و کمبود صنایع پشتیبان
- ناکارآمدی بازاریابی داخلی و خارجی و افزایش حاشیه های بازار و افزایش ضایعات
- بالابودن قیمت تمام شده تولیدات کشاورزی
- وابستگی به نهاده های وارداتی
- عدم وجود مدیریت یکپارچه آمار و اطلاعات در بخش کشاورزی و سیستم های ناکارآمد اطلاع رسانی به بهره برداران
- تخریب منابع پایه، ذخایر ژنتیکی، جنگل ها و مراتع، بیابان زایی و تخریب زیست محیطی
- اثربخشی پایین تحقیقات، آموزش و ترویج در بخش کشاورزی

اهداف و چشم انداز بهره وری بخش کشاورزی

- تامین امنیت غذایی با تکیه بر تولید از منابع داخلی
- نوسازی نظام تولید کشاورزی بر مبنای دانش نوین و بومی سازی فناوری روز
- ارتقای بهره وری آب در تولید محصولات کشاورزی
- حمایت موثر از ساماندهی فرایند تولید و اصلاح نظام بازار محصولات کشاورزی
- اصلاح نظام بهره برداری از منابع طبیعی و مهار عوامل ناپایداری این منابع
- توسعه کسب و کارهای روستایی و عشایری
- افزایش تولید محصولات راهبردی
- اصلاح و بهبود خاک های کشاورزی

اولویت های سیاستی

- ❑ ترویج و توسعه ارقام زراعی، باغی و نژادهای اصلاح شده در فرایند تولید
- ❑ توسعه محصولات ارگانیک و غذای سالم
- ❑ توسعه گلخانه ها در اقلیم های مناسب
- ❑ عملیاتی نمودن تکنولوژی های نوین در مزارع، باغات و واحدهای تولید دام و طیور و آبزیان
- ❑ اصلاح الگوی کشت و تولید محصولات کشاورزی مبتنی بر بهره برداری پایدار از منابع پایه
- ❑ اجرای پروژه های هوشمندسازی و کشاورزی دقیق و بومی سازی دانش نوین در بخش کشاورزی
- ❑ اجرای پروژه های آبیاری نوین
- ❑ توسعه تکنولوژی های پس از برداشت به منظور کاهش ضایعات
- ❑ اجرای برنامه های راهبردی و کلان با هدف تحقیق برای توسعه در بخش کشاورزی مبتنی بر آینده پژوهی و نیازسنجی، تسریع انتقال یافته های قابل ترویج و فناوری و افزایش ضریب نفوذ دانش به بخش کشاورزی
- ❑ تدوین برنامه های آموزشی و ترویجی به روز و بر مبنای نیاز واقعی تولید کنندگان بخش کشاورزی

ابلاغ برنامه عملیاتی ارتقای بهره‌وری بخش کشاورزی توسط معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور

معاون رئیس‌جمهور

و
رئیس سازمان

ریاست جمهوری
سازمان اداری و استخدامی کشور

شماره: ۳۷۱۸۹

تاریخ: ۱۴۰۰/۰۷/۱۹

پوسته: دارد

باسمه تعالی

برادر ارجمند جناب آقای دکتر ساداتی نژاد
وزیر محترم جهاد کشاورزی

باسلام و احترام؛

در راستای اهداف ماده (۳) قانون برنامه ششم توسعه، به پیوست برنامه عملیاتی ارتقای بهره‌وری وزارت جهاد کشاورزی که بر مبنای دستورالعمل شماره ۴۰۶۰۳۱ مورخ ۱۳۹۷/۸/۱ با عنوان راهنمای اجرایی بند (الف) ماده (۵) قانون برنامه ششم توسعه، به تأیید سازمان ملی بهره‌وری ایران رسیده و به عنوان پیوست سند ارتقای بهره‌وری بخش کشاورزی نیز می‌باشد، جهت پیاده‌سازی و اجرای آزمایشی یکساله ابلاغ می‌شود.

امید است با اتکال به خداوند منان و بهره‌گیری از استعدادهای موجود آن مجموعه، عزم ایجاد شده در راستای تحقق اهداف مرتبط با بهره‌وری به ثمر رسیده و شاهد شکوفایی روز افزون ایران اسلامی آباد باشیم.

در طی این مسیر سازمان ملی بهره‌وری ایران با رصد اقدامات مربوطه و ارائه راهنمایی‌های لازم، در کنار آن سازمان خواهد بود. لذا شایسته است با ارائه گزارش‌های سه ماهه مجموعه اقدامات صورت گرفته مطابق با چارچوب شیوه‌نامه پیش اجرای برنامه‌های ارتقای بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی کشور (پیوست نامه شماره ۳۰۱۵۶ مورخ ۱۴۰۰/۶/۱۳)، این سازمان را در انجام این وظیفه یاری نمایند.

میثم لطیفی

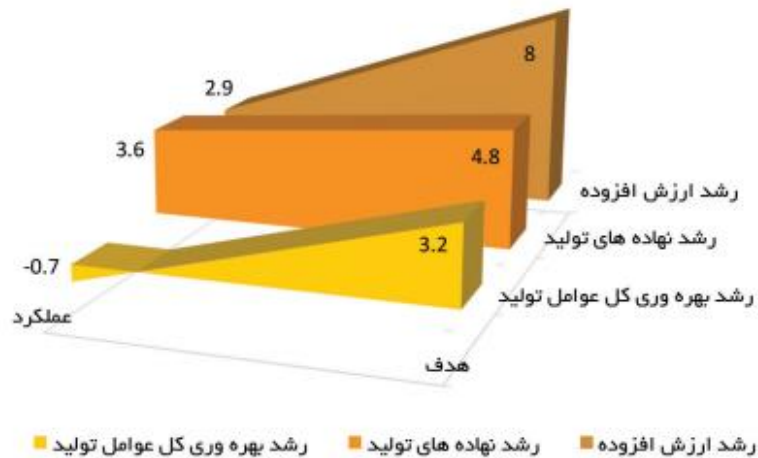
برنامه ارتقای بهره وری بخش کشاورزی

اَازمان ملی بهره‌وری ایران
NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R. IRAN

بند الف ماده ۵ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران

برنامه ارتقای بهره‌وری بخش کشاورزی

پوست سند ارتقای بهره‌وری بخش

برنامه ارتقای بهره‌وری بخش کشاورزی

اَازمان ملی بهره‌وری ایران
NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R. IRAN

اقدامات اساسی ارتقای بهره‌وری - معاونت امور زراعت

سطح	مسئله بهره‌وری (به ترتیب اولویت)	عامل عدم بهره‌وری	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی	نماگر عملکرد (KPI)	مجری اقدامات
سطح خرد	شکاف عملکردی بین مزارع گندم با مزارع نمونه و پیشرو	عدم ترویج و تداوم استفاده از ارقام پرمقاومت به استرس های غیر زنده و زنده و ناکافی بودن ارقام مورد نیاز	ارتقای کمی تولید	ایجاد و حمایت از شرکت های دانش بنیان فعال در زمینه معرفی رقم	جایگزینی ارقام قدیمی با ارقام جدید	افزایش حجم عملیات (هکتار)	مؤسسات تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر و تحقیقات دیم کشور، معاونت امور زراعت
	مصرف بالای آب در مزارع ذرت	روش های سستی کشت و آبیاری	افزایش کارایی مصرف آب در بخش کشاورزی	توسعه آرایش بهینه کشت توام با آبیاری تیپ	اجرای مزارع پایلوت و نمایشی	افزایش حجم عملیاتی (هکتار)	معاونت امور زراعت و سازمان تحقیقات و معاونت آب و خاک
	سطح نامطلوب میزان تولید جو	عدم تولید بذر ارقام اصلاح شده به میزان کافی و عدم آشنایی کشاورزان	ارتقای کمی تولید	اصلاح و بهینه سازی مصرف بذر ارقام پرمقاومت	افزایش تولید بذر اصلاح شده با کمک شرکت های دانش بنیان فعال در زمینه معرفی رقم	افزایش سطح زیر کشت بذر اصلاح شده (هکتار)	معاونت امور زراعت، سازمان تحقیقات و سازمان جهاد کشاورزی استان ها
	سطح نامطلوب میزان تولید برنج	تولید ناکافی بذر گواهی شده			افزایش تولید بذر گواهی شده با توسعه شرکتهای تولید کننده بذر	افزایش سطح زیر کشت بذر گواهی شده (هکتار)	
عدم وجود رقم مناسب برای کشت عدس و نخود دسی	تحقیقات ناکافی در بخش اصلاح ارقام	گسترش ارقام مناسب و بازار پسند عدس در چرخه تولید بذر کشور			افزایش تولید بذر اصلاح شده با کمک شرکت های دانش بنیان فعال در زمینه معرفی رقم	افزایش تولید بذر (تن)	
کیفیت پایین محصولات علوفه ای	کیفیت پایین بذور خود مصرفی، آلودگی به علف های هرز	اعمال سیاست های حمایتی از فرایند تولید بذر محصولات علوفه ای			افزایش تولید بذر گواهی شده و با کیفیت مناسب	افزایش تولید بذر (تن)	

برنامه‌های ارتقای بهره‌وری - معاونت امور زراعت (با هدف اجرا در دور اول چرخه بهره‌وری)

عنوان مساله	شکاف عملکردی بین مزارع گندم با مزارع نمونه و پیشرو
عنوان راهبرد	ارتقای کمی تولید
عنوان سیاست	ایجاد و حمایت از شرکت های دانش بنیان فعال در زمینه معرفی رقم
عنوان اقدام (برنامه اجرایی)	جایگزینی ارقام قدیمی با ارقام جدید
سطح اقدام	خرد
دستگاه مجری اقدام	موسسات تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر و تحقیقات دیم کشور، معاونت امور زراعت
آیا اقدام برش استانی دارد	بله ☒ خیر ☐ همه استان ها ☒ استان های پایلوت:
نماگر عملکرد	افزایش حجم عملیات (هکتار)
هدف‌گذاری نماگر عملکرد	۷۵۰۰۰۰
تناوب زمانی سنجش نماگر کلیدی عملکرد	یکساله
سال / ماه شروع اقدام	فروردین ماه / ۱۴۰۰
سال / ماه پایان اقدام	فروردین ماه / ۱۴۰۵
منابع مالی مورد نیاز (میلیون ریال)	۵۰۰۰ میلیارد ریال
منابع مالی مورد نیاز سال جاری (میلیون ریال)	۱۰۰۰۰ میلیارد ریال

اقدامات اساسی ارتقای بهره‌وری - سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

سطح	مسئله بهره‌وری (به ترتیب اولویت)	عامل عدم بهره‌وری	راهبرد	سیاست	اقدام اساسی	نماگر عملکرد (KPI)	مجری اقدامات
سطح خرد	کند شدن سرعت توسعه بخش کشاورزی و نیاز به افزایش بهره وری بخش کشاورزی	اثر بخشی پایین تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	ارتقاء، اثربخشی فعالیت های تحقیقاتی، آموزشی و ترویجی	ارتقاء بهره وری در بخش کشاورزی	ارزیابی و پایش نماگرهای عملکرد برنامه های ارتقای بهره وری در بخش کشاورزی	پروژه	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و موسسات و مراکز تحقیقاتی

برنامه‌های ارتقای بهره‌وری - سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (با هدف اجرا در دور اول چرخه بهره‌وری)

عنوان مساله	کند شدن سرعت توسعه بخش کشاورزی و نیاز به افزایش بهره‌وری وضع موجود
عنوان راهبرد	ارتقا، اثربخشی فعالیت‌های تحقیقاتی، آموزشی و ترویجی
عنوان سیاست	ارتقا، بهره‌وری در بخش کشاورزی
عنوان اقدام (برنامه اجرایی)	ارزیابی و پایش نماگرهای عملکرد برنامه‌های ارتقای بهره‌وری در بخش کشاورزی
سطح اقدام	خرد
دستگاه مجری اقدام	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
آیا اقدام برش استانی دارد	بله ☒ خیر ☐ همه استان‌ها ☒ استان‌های پایلوت:
نماگر عملکرد	پروژه
هدف‌گذاری نماگر عملکرد	اجرای یک پروژه ملی-مشترک
تناوب زمانی سنجش نماگر کلیدی عملکرد	سالانه
سال / ماه شروع اقدام	مرداد ماه ۱۴۰۰
سال / ماه پایان اقدام	اسفند ماه ۱۴۰۴
منابع مالی مورد نیاز (میلیون ریال)	۴۳۵۰
منابع مالی مورد نیاز سال جاری (میلیون ریال)	۶۰۰

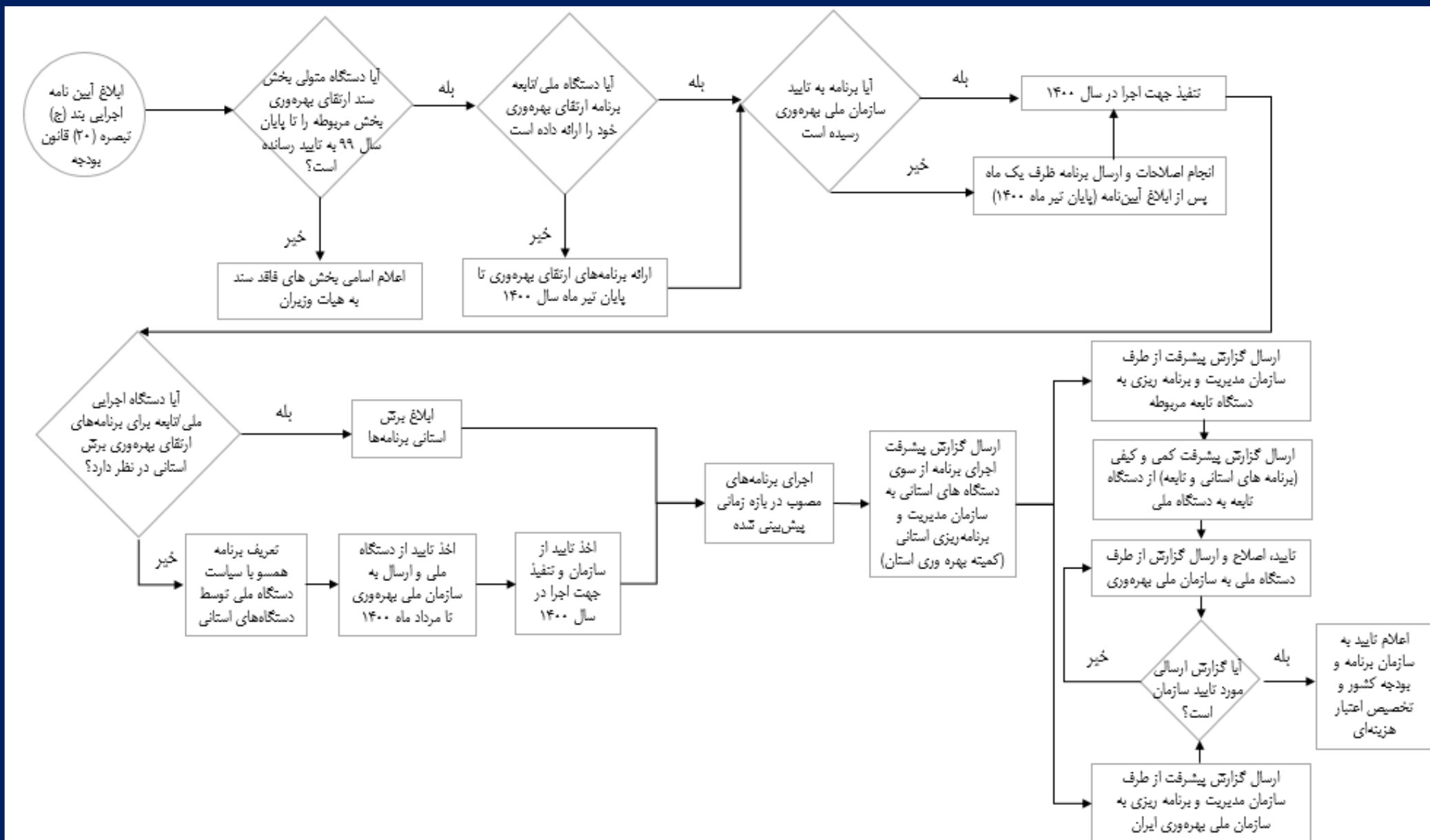
شیوه نامه پایش اجرای برنامه های ارتقای بهره وری دستگاه های اجرایی

- اجرای برنامه های ابلاغ شده در گام هشتم توسط سازمان ملی بهره وری توسط دستگاه هایی که مطابق با راهنمای اجرایی بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه، هفت گام نخست را پیموده و برنامه ارتقای بهره وری را تا پایان تیرماه ۱۴۰۰ به سازمان ارائه نموده اند
- تخصیص اعتبار سه ماهه برای اجرای برنامه ها منوط به ارسال گزارش پیشرفت اجرای برنامه های مصوب از سوی دستگاه ها به سازمان برنامه و بودجه و سازمان ملی بهره وری و گرفتن تاییدیه عملکرد از سازمان ملی بهره وری
- ارزیابی وضعیت نماگرهای کلیدی عملکرد در برنامه های ابلاغی و اثربخشی اقدامات انجام شده در دستیابی به اهداف بهره وری مطابق گام نهم و طراحی و پیاده سازی سازوکارهای لازم برای پیگیری و دریافت گزارش عملکرد از دستگاهها و سازمان های تابعه توسط دستگاه مسئول

- ارسال گزارش های سه ماهه عملکرد دستگاه های استانی در مرحله اجرا به سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان (کمیته بهره وری استان) به منظور بررسی و ارزیابی
- ارسال یک نسخه از گزارش تهیه شده به کمیته بهره وری دستگاه تابعه مربوطه و سازمان ملی بهره وری پس از اعمال نظرات و بازخوردهای مربوطه توسط کمیته بهره وری استان
- ارسال گزارش نهایی جمع شده به سازمان ملی بهره وری توسط کمیته بهره وری دستگاه ملی به منظور راستی آزمایی و تایید و صدور مجوز تخصیص بودجه
- ارسال گزارش به سازمان برنامه و بودجه توسط سازمان ملی بهره وری پس از اعمال اصلاحات و تایید توسط سازمان ملی بهره وری

جریان فرایند ارسال گزارشات

کمیته بهره وری وزارت جهاد کشاورزی

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

کمیته بهره وری

شرح وظایف و ساختار اجرایی استقرار چرخه مدیریت بهره وری

به موجب بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه مقرر شد دستگاه های اجرایی برای محور قرار دادن رشد بهره وری در اقتصاد ضمن استقرار چرخه مدیریت بهره وری در مجموعه خود، تمهیدات لازم را برای عملیاتی نمودن این چرخه با هدف دستیابی به افزایش سهم بهره وری واحدهای تحت تولید خود از ارزش افزوده اقتصادی کل کشور، با هماهنگی سازمان ملی بهره وری ایران و طبق دستورالعمل ابلاغی به شماره ۴۰۶۰۳ به تاریخ ۹۷/۸/۱ از سوی معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان اداری و استخدامی، فراهم نمایند. در دستور العمل مربوطه ۱۰ گام پیش بینی شده است که اولین آن تشکیل ارکان اجرای بند الف ماده ۵ شامل، تشکیل کارگروه فرابخشی بهره وری، تشکیل کمیته های بهره وری در دستگاه های اجرایی مسئول در سطح مدیران موظف و تشکیل کارگروه کارشناسی بهره وری با عضویت افراد صاحب نظر دستگاهی و خارج از دستگاه است. بدین وسیله و برای اجرایی نمودن برنامه ارتقای بهره وری وزارت جهاد کشاورزی مصوب به شماره ۴۱۸۹۸/ت ۵۸۹۲۴ ه به تاریخ ۱۴۰۰/۴/۱۹ هیات محترم وزیران، شرح وظایف و ساختار اجرایی بهره وری به شرح ذیل ابلاغ می گردد:

شرح وظایف و ساختار هسته های کارشناسی ستادی بهره وری وزارت جهاد کشاورزی

در هر یک از معاونت ها و سازمانهای تابعه، هسته کارشناسی بهره وری با مسئولیت نماینده ذریبط تشکیل خواهد شد. نماینده مربوطه موظف است به صورت فصلی گزارشی از اقدامات و فعالیتهای هسته ذی ربط را به کمیته ارائه نماید.

ترکیب اعضای هسته های بهره وری معاونت/دستگاه/شرکت/دفتر

- معاون وزیر مربوط به هر حوزه/ رئیس دستگاه/ مدیرعامل شرکت (رئیس هسته)
- نماینده تام الاختیار معاونت/دستگاه/شرکت/دفتر که دارای مسئولیت اجرایی باشند. (دبیر هسته)
- مدیران واحدها و دفاتر معاونت/دستگاه/شرکت/دفتر و واحدهای تابعه (عضو)
- دو نفر کارشناس متخصص از بخش غیر دولتی و نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و نظام دامپزشکی به صلاحدید رئیس کمیته (عضو)
- دو نفر از اتحادیه ها و تشکلهای بخش خصوصی ذریبط (عضو)

شرح وظایف هسته های بهره وری ستادی معاونت/دستگاه/شرکت/دفتر

- ۱- ارتباط مستمر با دبیرخانه کمیته بهره وری وزارت جهاد کشاورزی برای هماهنگی و ارزیابی برنامه های ارتقای بهره وری
- ۲- تهیه و تدوین دستورالعملهای مربوط به ارتقای بهره وری سازمانی و بخشی در معاونت یا سازمان مربوطه و استقرار چرخه مدیریت بهره وری
- ۳- شناسایی موانع و مشکلات ارتقاء بهره وری، عوامل بازدارنده و پیش برنده این برنامه ها و ارائه گزارش به کمیته بهره وری وزارت جهاد کشاورزی
- ۴- تدوین برنامه راهبردی و عملیاتی برای حل مسائل اساسی در بخش مرتبط
- ۵- ارتباط موثر با هسته های بهره وری استانی، راهبردی و نظارت بر آن ها برای عملیاتی نمودن پروژه ها و اقدامات اساسی ارتقاء بهره وری

۶- جمع بندی گزارش سه ماهه برنامه های عملیاتی ارتقای بهره وری استان ها و ارسال گزارش ها به دبیرخانه کمیته بهره وری وزارت جهاد کشاورزی

۷- تعیین نیازهای آموزشی اعضای هسته های بهره وری ذی ربط و برنامه ریزی دوره های مورد نیاز در قالب سمینارها، کارگاهها و دوره های آموزشی در چارچوب برنامه های مصوب کمیته و برنامه ریزی لازم جهت ترویج آموخته ها و تجارب افراد شرکت کننده از معاونت و سازمان ذی ربط در دوره های سازمان بهره وری آسیایی در میان سایر افراد و گروهها

تبصره (۱): دبیر هسته یا حکم معاونت/دستگاه/شرکت/دفتر ذی ربط به این سمت منصوب می شود.

تبصره (۲): هر یک از اعضا پس از معرفی توسط مسئول واحد ذی ربط، با حکم رئیس هسته برای مدت ۲ سال منصوب می شوند.

تبصره (۳): هسته بهره وری می تواند حسب مورد و موضوع مورد بحث و با توجه به تشخیص کمیته از افراد صاحب نظر و مطلع به جلسه (های) کمیته دعوت نماید.

شرح وظایف و ساختار کمیته های بهره وری استانی

در هر یک از استان های کشور، کمیته بهره وری با مسئولیت رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان تشکیل خواهد شد و هدایت، راهبری و نظارت حسن اجرای برنامه ارتقاء بهره وری با ایشان خواهد بود.

ترکیب اعضای کمیته استانی

• رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان (رئیس)

• معاون برنامه ریزی و امور اقتصادی سازمان جهاد کشاورزی استان (دبیر)

• معاونین سازمان جهاد کشاورزی استان یا نماینده تام الاختیار ایشان (عضو)

• نمایندگان تام الاختیار اداره های کل استانی (عضو)

• رئیس مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان (عضو)

• مدیران مستقل استانی (عضو)

• دو نفر نمایندگان اتحادیه ها و تشکل های بخش خصوصی (عضو)

تبصره (۱): هر یک از اعضا با حکم رئیس کمیته بهره وری استان برای مدت ۲ سال منصوب می شوند.

تبصره (۲): رئیس کمیته بهره وری استان می تواند حسب مورد و موضوع مورد بحث و با توجه به تشخیص کمیته از افراد صاحب نظر و مطلع برای حضور در جلسه (های) کمیته دعوت نماید.

شرح وظایف کمیته بهره وری استان

۱- ارتباط مستمر با دبیرخانه کمیته بهره وری وزارت جهاد کشاورزی و هسته های بهره وری معاونت/دستگاه/شرکت/دفتر برای هماهنگی و ارزیابی برنامه های ارتقای بهره وری

۲- ارائه آموزشهای تخصصی بهره وری به اعضای کمیته، مدیران زیربخش های تولیدی، تشکل های بخش خصوصی و بهره برداران و برنامه ریزی و اقدامات اجرایی برای اشاعه فرهنگ بهره وری به کارشناسان و بهره برداران بخش

۳- عملیاتی نمودن پروژه های بهره وری ابلاغ شده در سند مصوب ارتقاء بهره وری وزارت جهاد کشاورزی توسط هیات دولت

۴- انتقال مسایل و چالش های ارتقاء بهره وری کشاورزی و منابع طبیعی استان به هسته های بهره وری معاونت/دستگاه/شرکت/دفتر ذی ربط

۵- ارائه گزارش های سه ماهه برنامه های عملیاتی ارتقاء بهره وری به سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان

بهره وری:

استفاده بهتر و بیشتر از امکانات و فرصت ها